

Tabela rezultata krivičnog pravosuđa na Kosovu

Sažeti pregled	1
Pregled napretka	4
Ključne u toku i nove preporuke	5
Uvod	6
Policija	8
Formiranje odeljenja pravosudne policije i unapređena saradnja policije i tužioca	8
Bolja koordinacija između Kosovske policijske službe i UNMIK policije	9
Unapređene istrage o tvrdnjama o lošem upravljanju KPS-a	10
Tužioci	13
Tužioci da preuzmu vođstvo u istraživanju i vođenju slučajeva	13
Unapređena saradnja između domaćih i međunarodnih tužioca	14
Sudovi	16
Unapređena praksa izricanja kazni od strane domaćih i međunarodnih sudija.....	16
Bolja koordinacija između domaćih i međunarodnih sudija	18
Operativni elektronski sistem vođenja predmeta	20
Zaštita i relokacija svedoka	21
Bolja zaštita svedoka	21
Aranžmani relokacije svedoka sa državama izvan regiona	22
Uloga međunarodnih i domaćih organa vlasti	24
Pristup pogođenim zajednicama	24
Veća transparentnost	25
Detaljne u toku i nove preporuke	27
Zahvalnost	31

Rečnik pojmova

DOJ	UNMIK Odeljenje za pravosuđe
EAR	Evropska agencija za rekonstrukciju
ESDP	Evropska bezbednosna i odbranbena politika
EU	Evropska Unija
EULEX	EU Misija vladavine prava na Kosovu
KJC	Savet za pravosuđe Kosova
KJI	Institut za pravosuđe Kosova
KPS	Kosovska policijska služba
KSP0	Kancelarija specijalnog tužilstva na Kosovu
LSMS	OEBS Sektor za nadgledanje pravosudnog sistema
OEBS	Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
OVK	Oslobodilačka vojska Kosova
PIK	Policijska inspekcija Kosova
PISK	Privremena institucija samouprave Kosova
SRSG	Specijalni predstavnik generalnog sekretara Ujedinjenih Nacija
UNMIK	Misija Ujedinjenih Nacija na Kosovu

Napomena o imenima mesta

Radi jasnoće, u ovom izveštaju Human Rights Watch nudi srpsko i albansko ime u prvom pominjanju lokacije. Sledeće primedbe se odnose na trenutnu upotrebu standardnog engleskog jezika (kao na primer, radije Priština nego Prishtine).

Sažeti pregled

Trenutno, pravosudni sistem, među glavnim kosovskim institucijama, u velikoj meri važi za jednu od najslabijih. Ova realnost se ogleda u odluci Evropske Unije da usredsredi napore svoje Evropske bezbednosne i odbranbene političke misije na Kosovu na probleme pravosuđa i policije.

Neadekvatan pravosudni sistem Kosova ima dalekosežne posledice. Naime, mnogi trenutni problemi ljudskih prava na Kosovu, naročito etničko i političko motivisano nasilje, čije se poreklo može ustanoviti od neuspeha vlasti da počinioce dovedu pred licem pravde.

Istraživanje Human Rights Watch-a indicira da slabost pravosudnog sistema Kosova ima mnoge uzroke. Značajna promena u sistemu, predstavljena u 2004. godini, pomoću koje tužioci, radije nego sudije, preuzimaju vođstvo u istraživanju slučajeva, još uvek treba u potpunosti da bude primenjena. Čini se da tužioci imaju aktivnu ulogu u vođenju istraga nego što je to bio slučaj u vreme našeg predhodnog izveštaja u maju 2006. godine, "Nije na dnevnom redu: Kontinuirani neuspeh u rešavanju problema ustanovljavanja odgovornosti na Kosovu posle martovskih događanja 2004. godine". Ali saradnja tužioca sa policijom ostaje problematična.

Tužioci, u njihovoj novoj istražnoj ulozi, bi trebali da dobiju pomoć od odeljenja pravosudne policije, i njenih predanih službenika. Ali odeljenje bi tek trebalo da bude osnovano, u velikoj meri zbog opozicije kako međunarodne tako i domaće policije, koje strahuju da bi zasebno odeljenje kreiralo razdor u policiji. Nikakvo formalno alternativno rešenje nije doneseno.

Zabrinutost postoji oko prakse izricanja blagih kazni i nedostatka razumevanja sudija zakona u primeni, iako je obuka za domaće sudije poboljšana.

Pravosudni sistem ostaje duboko podeljen između domaćih i međunarodnih elemenata. Bilo je nekog progressa u unapređenju koordinacije između domaćih tužioca i sudija i njihovih međunarodnih dvojnika. Ali neprestani nedostatak

poverenja između međunarodnih institucija o sposobnosti domaćih predstavnika da nepristrasno vode istragu, sude i donesu presudu u osetljivim slučajevima, znači da su domaća policija, tužioci i sudije često izostavljeni iz slučajeva. Nedostatak integrisanosti sistema narušava njegovu efikasnost i sprečava napore u izgradnji kapaciteta među domaćim tužiocima i sudijama.

Neadekvatna zaštita svedoka ostaje glavna prepreka pravdi, naročito za organizovani kriminal, ratne zločine i napade na manjine. Pošto su slučajevi zastrašivanja i uznemiravanja svedoka na široko rasprostranjeni, mnogi svedoci su nevoljni da istupe plašeci se za svoje živote. Kosovo oskudeva u zakonu o zaštiti svedoka, i sudije i tužioci često propuste da primene postojeće zaštitne mere dostupne u sudnicama. Za svedoke u najosetljivijim slučajevima, relokacija izvan Kosova je jedino efektivno sredstvo zaštite. Ali, do sada, strane vlade su bile nevoljne da prime svedoke pod rizikom.

Uprkos milionima eura finansiranja, elektronski sistem vođenja predmeta još uvek nije u upotrebi što pogoršava stanje u nezavršenim slučajevima, i čineći nadgledanje i raspodelu sredstava skoro nemogućom. Pristup pogođenim zajednicama nije adekvatan, ostavljajući žrtve i svedoke u mraku o ishodu slučajeva, što još više narušava poverenje u sistem.

Nezavisan nadzor nad radom sudija, tužioca i policije nije dovoljan. Inspeksijskom telu, uspostavljeno da ispita žalbe uložene protiv Kosovske policijske službe, nedostaje iskustvo i autoritet. I pravosudnom sistemu uglavnom nedostaje transparentnost, što pridaje teškoći javnosti da utvrdi da li je pravda donesena, i da smatra domaće i međunarodne institucije odgovorne za pravdu.

EU misija vladavine prava (poznata kao "EULEX"), sa međunarodnim sudijama, tužiocima i policajcima, glavni je element nove EU misije na Kosovu, reflektujući na međunarodno prepoznavanje razmere problema. Ali kraj nekažnjavanja i izgradnja vladavine prava zavisiće od sposobnosti da se uči iz prošlih grešaka, i spremnosti Kosovske vlade i nove međunarodne misije da nadgleda, progoni i kazni kriminalna dela, gde god i ko god bio njihov počinitelj.

Naš izveštaj “Nije na dnevnom redu”, koji je ispitao Kosovo krivični pravosudni sistem gledajući kroz slučajeve etnički motivisanih nereda u martu 2004. godine, i njihove presude, sačinio je seriju preporuka domaćim i međunarodnim vlastima na Kosovu, sa ciljem da se ponovo osnaži istraga i suđenje nerešenih slučajeva i unapredi krivični pravosudni sistem uopšte. Human Rights Watch je bio na Kosovu u julu i decembru 2007. godine da oceni stanje krivičnog pravosudnog sistema na Kosovu, koristeći kao merilo preporuke identifikovane u našem majskom izveštaju iz 2006. godine, kao i da ispita nove probleme od značaja. Intervjuisali smo više od 30 domaćih i međunarodnih predstavnika zaposlenih u krivičnom pravosudnom sistemu, kao i predstavnika civilnog društva i medija.

Ishod je tablea rezultata krivičnog pravosuđa sažeta ispod i razrađena u ovom izveštaju. Određujemo da li su preporuke, koje su bile sadržane u našem majskom 2006. godine izveštaju, “potpuno usvojene”, “delimično usvojene” ili “nisu usvojene”. Dajemo dodatne, konkretne preporuke da bi pomogli u prepoznavanju identifikovanih mana i gradili na već napravljenom napretku.

Pregled napretka

PREPORUKA: Formiranje odeljenja pravosudne policije i unapređena saradnja između policije i tužioca

STATUS: *NIJE USVOJENA*

PREPORUKA: Bolja koordinacija između Kosovske policijske službe i UNMIK

STATUS: *DELIMIČNO USVOJENA*

PREPORUKA: Unapređenje u istragama o tvrdnjama o lošem upravljanju KPS-a

STATUS: *DELIMIČNO USVOJENA*

PREPORUKA: Tužiocima da preuzmu vođstvo u istraživanju i vođenju slučajeva

STATUS: *DELIMIČNO USVOJENA*

PREPORUKA: Unapređena saradnja između domaćih i međunarodnih tužiocima

STATUS: *DELIMIČNO USVOJENA*

PREPORUKA: Praksa donošenja presuda od strane lokalnih i međunarodnih sudija koja reflektuje na ozbiljnost prekršaja za koje su optuženi osuđeni

STATUS: *DELIMIČNO USVOJENA*

PREPORUKA: Elektronski sistem vođenja predmeta u rad

STATUS: *NIJE USVOJENA*

PREPORUKA: Bolja zaštita svedoka

STATUS: *DELIMIČNO SPROVEDENA*

PREPORUKA: Aranžmani relokacije svedoka sa državama izvan regiona

STATUS: *NIJE USVOJENA*

PREPORUKA: Pristup pogođenim zajednicama

STATUS: *NIJE SPROVEDENA*

PREPORUKA: Veća transparentnost u administraciji pravosuđa

STATUS: *NIJE USVOJENA*

Ključne u toku i nove preporuke

EU Policijskoj i pravosudnoj misiji

- Osigurati da je krivični pravosudni sistem u potpunosti integrisan, sa efikasnom koordinacijom između međunarodnih i domaćih sudija, tužioca i policije.
- Dati prioritet otklanjanju teškoća za efikasnu zaštitu svedoka, uključujući relokaciju svedoka.
- Osigurati efikasan nadzor nad međunarodnom policijom, tužiocima i sudijama, uključujući od strane Institucije Ombudsmana.

Vladi Kosova:

- Odlučiti o aranžmanima za Kosovsku policijsku službu da pruži istražnu pomoć domaćim i međunarodnim tužiocima.
- Adresirati teškoće za efikasnu protekciju svedoka, uključujući brzo usvajanje zakona o zaštiti svedoka.
- Osigurati da svi zaposleni u sudu koriste elektronski sistem vođenja predmeta.

Evropskoj Uniji, Sjedinjenim Državama i drugim članovima Kontakt grupe

- Javno se založiti da se svedoci pod rizikom sa Kosova relociraju i pružiti finansijsku pomoć za relokaciju.

(Detaljnije preporuke date su na kraju ovog izveštaja.)

Uvod

U maju 2006. godine, Human Rights Watch je objavio izveštaj "Nije na dnevnom redu: Kontinuirani neuspeh u rešavanju problema ustanovljavanja odgovornosti na Kosovu posle martovskih događanja 2004. godine", izveštaj koji ispituje krivični pravosudni sistem Kosova u okviru martovskih nereda iz 2004. godine i njihove presude.

Izveštaj je analizirao neuspeh da se dovedu pred licem pravde mnogi odgovorni za nasilje u martu 2004. godine. Ključni faktori uzeti u obzir: neuspeh operacije specijalne međunarodne policije, odvojene od ostalog pravosudnog sistema, i neuspešan nadzor uopšte; nedovoljan odziv na tvrdnje o lošem vladanju Kosovske policijske službe tokom nereda; pasivnost od strane tužioca, loše vođenje predmeta i praksa izricanja blagih kazni u sudovima; neadekvatan nadzor.

Pravosudni sistem se u velikoj meri smatra za jednu od "najslabijih kosovskih institucija."¹ Ta realnost se ogleda u odluci Evropske Unije da napore svoje ESDP misije na Kosovu (EULEX) usredsredi na policijske i pravosudne probleme. Priznaje se da je reakcija na slučajeve iz marta 2004. godine bila naročito neadekvatan. UN Generalni sekretar Kofi Annan priznao je u septembarskom izveštaju iz 2006. godine Savetu bezbednosti na Kosovu da "nije postignut dovoljan napredak u istraživanju i suđenju za slučajeve martovskih nasilja iz 2004. godine."²

U vreme objavljivanja Human Rights Watch izveštaja iz 2006. godine, međunarodni tužioci i sudije su imale nadležnost nad preko 56 od najozbiljnijih martovskih slučajeva (razlike između OEBS i UNMIK-ove metode brojanja učinilo je nemogućim, u to vreme, da se ustanovi tačan broj okrivljenih). Marta 2006. godine, prema statistici UNMIK-a, 13 slučajeva je rezultiralo u presudama, 12 je raspušteno,

¹ Ovo je bio zaključak UN Specijalnog izaslanika generalnog sekretara, Kai Eide, koji je poslat na Kosovo posle martovskog nasilja 2004. godine. Kai Eide, "Situacija na Kosovu – Izveštaj za generalnog sekretara Ujedinjenih Nacija, kratak pregled i preporuke," Avgust 2004.

² Izveštaj Generalnog sekretara Ujedinjenih Nacija privremene Administrativne misije na Kosovu, 1. septembar 2006. S/2006/707, para. 25 <http://www.un.org/Docs/sc/sgrepo6.htm> (posećen 28. januara 2008.).

završeno ili zatvoreno, i 2 su bila nerešena. Preostala 29 slučajeva trebaju tek da dođu do pre sudske investigacijske faze. Sedam od tih 29 slučajeva predate su domaćim tužiocima rane 2006. godine da bi se videlo da li mogu da ih razviju.³

Krajem januara 2008. godine, izgleda da se slika poboljšala. Trideset i pet okrivljenih je osuđeno po optužbama za paljenje kuća, pljačkanje, podsticanje rasne, religijske i etničke mržnje i uvrede, u slučajevima koje su uglavnom vodili međunarodni tuzioci.⁴ Prema rečima UNMK-a, 33 od 35 je bilo okrivljeno u prvobitnih 56 ozbiljnih slučajeva (sto čini ukupno 63 okrivljenih). Od osuđenih četrnaest je primilo zatvorske kazne koje se protežu od šest meseci do 18 godina; ostali su dobili suspendirane presude ili novčane kazne. Jedan okrivljeni je bio oslobođen. Odluke protiv 19 od optuženih su konačne (dalja žalba nije moguća).

Upoređivanja su teška (zbog varijacija u načinu po kojem su slučajvi brojani), ali jasno je da je u većini ozbiljnih martovskih zločina bilo nekog napretka u sudskim postupcima od objavljivanja Human Rights Watch izveštaja iz 2006. godine. Ali isto je značajno da posle skoro četiri godine od dodavanja, presude tek trebaju da se donesu u polovini od okrivljenih slučajeva od prvobitnih 56 slučajeva.

Povrh toga, mnogi sistematski problemi, koji su potpomogli problematičnom tretiranju martovskih slučajeva, ostaju isti, ili su videli malo napretka. Budući da EU policijska i pravosudna misija počinje sa radom, prikladan je trenutak da se razmotri napredak nekih ključnih problema prepoznatih u *Nije na dnevnom redu*, da bi se pomoglo domaćim i međunarodnim vlastima na Kosovu da korektno odrede prioritete i efikasno reše sistematske slabosti u pravosudnom sistemu.

³ Human Rights Watch, *Nije na dnevnom redu: Kontinuirani neuspeh u rešavanju problema ustanovljavanja odgovornosti na Kosovu posle martovskih događanja 2004. godine, Knjiga 18, Br. 4 (D), maj 2006,*
<http://hrw.org/backgrounder/eca/kosovo0607/>, str.26-27.

⁴ Human Rights Watch dopisivanje putem e-pošte sa predstavnikom UNMIK Odeljenja za pravosuđe, 31. januar 2008.

Policija

Formiranje odeljenja pravosudne policije i unapređena saradnja policije i tužioca

NIJE USVOJENA

Formiranje odeljenja “pravosudne policije” unutar Kosovske policijske službe dat je mandate da pomoću Koda krivične procedure iz 2004. omogući policiji da značajno pomogne tužiocima, imajući u vidu poslednju novu ulogu vođenja istrage i prikupljanja neophodnih dokaza za suđenje.

Do danas, nije formirano odeljenje pravosudne policije. U februaru 2006. godine, unutrašnji memorandum KPS-a imenovao je sve službenike u svakoj policijskog stanici pojedinačno “pravosudna policija” i naveo da komandir svake stanice bi trebao da se smatra starešinom pravosudne policije u svakoj stanici.⁵ Od tada nisu preuzete dalje akcije. Nijedan pojedinačan službenik nije imenovan kao “pravosudna policija”, niti je obuka koja bi omogućila uspostavljanje takve specijalne snage obezbedjena.

Domaći tužioci izrazili su zabrinutost Human Rights Watch-u 2006. godine o nedostatku pružanja istražne pomoći od strane KPS-a.⁶ Domaći tužilac je nagovestio ovu zabrinutost u 2008. godini, diskutujući da su “ kapaciteti [policije] ograničeni, njihova stručnost još nije na odgovarajućem nivou, i unapređenje je neophodno.”⁷ Službenik na visokom položaju u KPS-u intervjuisan od strane Human Rights Watch-a u januaru 2008. potvrdio je da se obuke, koje bi pomogle u razvitku kapaciteta pravosudne policije unutar službe , ne održavaju.⁸

⁵ Human Rights Watch, *Nije na dnevnom redu*, str.31

⁶ Ibid., str.33.

⁷ Human Rights Watch telefonski intervju sa domaćim tužiocem, 22. januar 2008.

⁸ Human Rights Watch telefonski intervju sa KPS visokim predstavnikom, 31 januar 2008.

Objašnjenje o nedostatku napretka leži u suprostavljanju policije. Domaći i međunarodni predstavnici policije intervjuisani, od strane Human Rights Watch-a u 2006 i 2007. godine, čvrsto su bili protiv ideje odeljenja pravosudne policije, plašeci se da njeno formiranje, kao posebnog tela, bi kreiralo neopotrebne podele unutar policije.⁹ Naglasili su da bi obuka glavnog tela policije, koja bi radila na saradnji sa tužiocima, bila bolja alternative. I pored toga, propustili su da artikuliraju konkretne planove da bi postigli taj cilj.

Međunarodni tužilac intervjuisan od strane Human Rights Watch-a izrazio je hitnu potrebu da pravosudna policija krene sa radom da bi se povećao kvalitet saradnje između tih dva sektora.¹⁰ Predstavnici UNMIK - ovog Odeljenja za pravosuđe (DoJ) sugerirali su da se kompromis može naći u obuci određenih policajaca od strane tužioca da bi se ispunila ta uloga, radije nego insistirati da budu formalno konstituirani kao zasebna struktura.¹¹ Službenik KPS-a na visokom položaju sa kim je Human Rights Watch govorio u januaru 2008. godine sugerirao je da je KPS više naklonjen ideji o odabranoj grupi policajaca koja bi dobila pravosudnu policijsku obuku, nego stvaranje zasebnog odeljenja pravosudne policije.¹²

Trenutno, novi zakon policije u nacrtu nema odredbu o stvaranju odeljenja pravosudne policije uprkos zahtevima koda krivične procedure.

Bolja koordinacija između Kosovske policijske službe i UNMIK policije

STATUS: DELIMIČNO USVOJENA

Nedostatak efikasne koordinacije između KPS i UNMIK policije bio je prigovor žrtava i očevidaca martovskih nereda 2004. godine intervjuisanih od strane Human Rights Watch-a . Jedan očevidac opisao je da je bio intervjuisan o istoj stvari od obe strane,

⁹ Human Rights Watch intervjui sa predstavnicima Kosovske policijske službe, Priština/Prishtine, 16. juli 2007 i predstavnicima UNMIK policije, Priština, 13 juli 2007. *Nije na dnevnom redu*, str.33.

¹⁰ Human Rights Watch intervju sa međunarodnim tužiocem, Priština, 18.juli 2007.

¹¹ Human Rights Watch intervju sa predstavnicima UNMIK Odeljenja za pravosuđe, Priština, 17-18 juli 2007.

¹² Human Rights Watch telefonski intervju sa KPS visokim predstavnikom, 31 januar 2008.

ali koja onda nikada nije uzeta u obzir.¹³ Ovo bi delimično moglo da se objasni činjenicom UNMIK-ovog osnivanja specijalne međunarodne policijske operacije koja je jedina preuzela odgovornost za istraživanje martovskih slučajeva do januara 2005. godine, kada je zbog neefikasnosti rasformirana.¹⁴

Prema tvrdnjama predstavnika KPS i UNMIK policije, intervju siani od strane Human Rights Watch-a, dobra sardnja postoji između dveju snaga.¹⁵ Međutim, ogromna većina “senzitivnih” istraga (koje se tiču organizovanog kriminala, ratnih zločina, ozbiljnog političkog nasilja, itd.) i dalje su isključivo vođene od strane međunarodnih istražitelja koji navode potrebu za zaštitom svedoka i podataka.¹⁶ Ovo je veoma u skladu sa ranijim praksama.

Tenzija, između potrebe da se zaštite svedoci i podaci nasuprot obuci i osnaživanju KPS-a, ostaje ključna prepreka za bližu saradnju KPS-a i UNMIK policije (problemi zaštite svedoka su razmatrani u više detalja dole).

Unutar UNMIK-a i KPS-a prepoznato je da KPS mora postepeno da preuzme “međunarodni” obim posla u dugoročnom periodu. Da bi do toga došlo, KPS mora da pokaže da je sposobna da radi sa senzitivnim slučajevima. Tako nešto zahteva volju od strane međunarodne policije da radi zajedno na takvim slučajevima sa KPS-om da razvije svoje kapacitete.

Unapređene istrage o tvrdnjama o lošem upravljanju KPS-a

STATUS: DELIMIČNO USVOJENA

Postojale su tvrdnje o lošem upravljanju KPS-ovih službenika od martovskih nereda. Navedeno je da su neki od KPS službenika bili pasivni ili da su u nekim slučajevima učestvovali u nasilju. Od 67 krivičnih istraga otvorenih protiv KPS službenika, ni

¹³ Human Rights Watch, *Nije na dnevnom redu*, str.42.

¹⁴ Ibid., str. 33-36.

¹⁵ Human Rights Watch intervju sa KPS predstavnicima, Priština, 16 juli 2007; Human Rights Watch intervju sa predstavnikom UNMIK policije, Priština, 13 juli 2007.

¹⁶ Human Rights Watch telefonski intervju sa domaćim tužiocem, 22 januar 2008.

jedna nije rezultirala u podnošenju tužbi.¹⁷ Jedinica za profesionalne standarde unutar UNMIK-a (do oktobra 2005. godine bila je zadužena za nadgledanje rada KPS-a) u početku, suspendovala je 12 službenika za vreme trajanja istrage. Svih 12 je potom bilo vraćeno na svoje položaje. Nijedan dodatni sudski postupak nije preduzet protiv bilo kog pojedinog službenika u vezi martovskih tužbi, od kada je KPS preuzela odgovornost preko jedinice za profesionalne standarde u oktobru 2005. godine.¹⁸

Formiranje Policijske inspekcije Kosova (PIK) u junu 2006. je korak napred. PIK-ova namena je da pruži spoljašni nadzor nad KPS-om. Satavljena je od oko 40 državnih službenika specijalno obučenih od strane OEBS-a. PIK-ov način rada sa tužbama protiv KPS zasniva se na inspekcijskim posetama tokom kojih inspektori PIK-a imaju pristup službenicima KPS-a i elektronskim i papirnim dokumentima.¹⁹

Sposobnost inspekcije da sprovede efikasne istrage dovedena je u pitanje zbog činjenice da je prilično sačinjena od novog i mladog osoblja od kojeg se zahteva da vode slučajeve veoma visokog profila i komuniciraju sa predstavnicima visokog ranga. Prema rečima međunarodnog predstavnika intervjuisanog od strane Human Rights Watch-a, inspekciji treba dodatna obuka osoblja i veći broj višeg osoblja koje bi joj dopustile da radi sa većom autoritativnošću i pouzdanjem.²⁰

U septembru 2006. godine, Skupština Kosova formirala je parlametarni Komitet za bezbednost da bi izvršila demokratski nadzor nad KPS-om, državnim ministarstvima i ostalim domaćim organima odgovornim za bezbednost na Kosovu.²¹ Pored toga, pozivanjem svedoka, istraživanja se mogu usmeriti ka relevantnim kosovskim institucijama, podstaknu akcije i odgovori.²²

¹⁷ Human Rights Watch, *Nije na dnevnom redu*, str.43.

¹⁸ Human Rights Watch telefonski intevju sa KPS visokim predstavnikom, 31. januar 2008.

¹⁹ Human Rights Watch dopisivanje putem e-pošte sa međunarodnim predstavnikom, 3. februar 2008.

²⁰ Human Rights Watch intervju sa međunarodnim predstavnikom, Priština, 16. juli 2007.

²¹ Human Rights Watch dopisivanje putem e-pošte sa OEBS predstavnikom, 5. februar 2008.

²² Human Rights Watch dopisivanje putem e-pošte sa međunarodnim predstavnikom, 5. februar 2008.

Komitet je naročito bio aktivan nakon protesta Vetevendosje, u februaru 2007. godine, u kojem su dva protestanta ubijena gumenim mecima od strane UNMIK policije. Komitet je pozvao i ispitao veliki broj visokih predstavnika KPS-a i predstavnika vlasti Kosova.²³ Istraživanja komiteta su odredila logičnost događaja, ali bila je nemoćna da utvrdi odgovornost.²⁴

U pogledu unutrašnjih nadzornih mehanizama, nacrt policijskog zakona u razmatranju navodno štiti postojeće aranžmane odgovornosti, koje zavise od unutrašnjih procedura kao što su PIK i disciplinska jedinica unutar KPS-a. Navodno, uloga Ombudsmana kao ključno telo spoljašnjeg nadzora isto je zaštićena.²⁵

²³ Human Rights Watch dopisivanje putem e-poste sa OEBS predstavnikom, 8. avgust 2007.

²⁴ UNMIK- ova unutrašnja istraga, nadgledana od strane PIK, zaključila je da je rumunska specijalna policijska jedinica bila odgovorna za smrti, i smrti utvrdila nezakonitim. Ali unutrašnja istraga je bila nemoćna da utvrdi pojedinačnu krivičnu odgovornost i optužbe nisu donesene.

²⁵ Human Rights Watch telefonski intervju sa međunarodnim predstavnikom, 1. januar 2008.

Tužioci

Tužioci da preuzmu vođstvo u istraživanju i vođenju slučajeva

STATUS: DELIMIČNO USVOJENA

Jedna od ključnih kritika usmerena prema domaćim i međunarodnim tužiocima, posle martovskog perioda 2004. godine, je da nisu uspeli da se uhvate u koštac sa novim obavezama, pod kodom krivične procedure, preuzmu vodeću ulogu u istragama, i usmeravaju rad policije u okviru tih istraga.²⁶ Iako bi ovaj neuspeh mogao delimično da se objasni nedovoljnom pripremom i obukom, sudije i službenici koje smo intervjuisali okrivili su tužioce– domaće naročito– za pasivnost, i po rečima jednog službenika, “prenose šta im policija da, [bez rada] na bilo koja istraživanja.”²⁷

Skorašnje istraživanje Human Rights Watch-a indicira da domaći i međunarodni tužioci pokazuju da sada imaju aktivniju ulogu u istragama i vođenju slučajeva, i u saradivanju sa policijom.²⁸ Ovo je uveliko zbog obuke koju je Institut za pravosuđe Kosova (KJI) dao domaćim i međunarodnim tužiocima da bi razumeli svoju ulogu pod novim proceduralnim kodom, naglašavajući važnost u preuzimanju vođstva i razvijanja efikasne saradnje sa KPS-om.²⁹ Visoki predstavnik KJI-a rekao je Human Rights Watch-u, da dok bi uticaj obuke tek trebao da se zvanično oceni, preliminarna opažanja indiciraju da je obuka za tužioce unapredila njihov profesionalizam i razumevanje njihove sopstvene uloge.³⁰

²⁶ Human Rights Watch, *Nije na dnevnom redu*, str.45.

²⁷ Ibid.,str.46

²⁸ Human Rights Watch intervju sa UNMIK predstavnikom Odeljenja za pravosuđe, Priština, 18. juli 2007. i Human Rights Watch telefonski intervju sa domaćim tužiocem, 22. januar 2008.

²⁹ Human Rights Watch intervju sa međunarodnim tužiocem, Priština, 18. juli 2007.

³⁰ Human Rights Watch dopisivanje putem e –pošte sa visokim predstavnikom Instituta za pravosuđe Kosova, 5. februar 2008.

Unapređena saradnja između domaćih i međunarodnih tužioca DELIMIČNO USVOJENA

Domaći i međunarodni tužioci su kritikovani za neuspeh da sarađuju jedni sa drugima, gde se svaka pojedina grupa bavi odvojenim predmetima. Kao što martovski slučajevi iz 2004. godine pokazuju, može doći do ometanja efikasnih istraga. Nedostatak zajedničkih napora otežava domaćim tužiocima da steknu neophodne veštine za vođenje složenih slučajeva, uključujući organizovani kriminal ili političko nasilje.

Saradnja je sputana odlukom UNMIK-a, u 2003. godini, da locira sve međunarodne tužioce (i sudije) u Prištini, navodno da bi smanjili troškove i da bi komunikacija bolje tekla unutar UNMIK-a.³¹

Postojali su neformalni naponi da se poveća nivo konsultacije između domaćih i međunarodnih tužioca, kao i policije. Prema rečima lokalnog tužioca intervjuisanog od strane Human Rights Watch-a, neformalna saradnja između međunarodnih i lokalnih tužioca je sada uobičajena, ali međunarodni tužioci "još uvek imaju poslednju reč u odlučivanju koje telo bi trebalo da se bavi slučajem i u stvari nisu obavezni da prate preporuke [lokalnog tužioca].³²"

Međunarodni tužioci mogu preuzeti slučaj od lokalnog tužioca na sopstvenu inicijativu, isto kao i u odgovoru na zahtev lokalnom tužiocu.³³

Prema rečima lokalnog tužioca, intervjuisanog od strane Human Rights Watch-a, nije neobično da se lokalni tužilac ne slaže sa odlukama međunarodnih tužioca da preuzmu slučaj.³⁴

U vreme pisanja ovog izveštaja, probni program obuke je u toku, usmeren na ukazivanje razlike između domaćih i međunarodnih tužioca. US finansirana

³¹ Human Rights Watch intervju sa UNMIK predstavnikom odeljenja za pravosuđe, Priština, 17. juli 2007.

³² Human Rights Watch telefonski intervju sa lokalnim tužiocem, 22. januar 2008.

³³ Ibid.

³⁴ Ibid.

savetodavna shema u Kancelariji specijalnog tužilstva na Kosovu (KSPO) otpočela je u proleće 2007. godine, u kojoj domaći tužioci rade predvođeni međunarodnim tužiocem. Naglasak je na savetodavne i kolegijske sheme sa odabranim domaćim tužiocima u Prištini, mada plan je da se shema za buduće vreme duplicira izvan Prištine.³⁵ Iako su ovakave probne sheme dobrodošle, doprinoseći da se uspostavi bolja sardnja između međunarodnih i domaćih tužilaca, da bi se situacija značajno poboljšala, takva sardnja mora biti uobičajena.

Kao što je slučaj sa policijom, fundamentalna tenzija između poverenja lokalnim tužiocima sa osetljivim predmetima na jednoj strani, i zaštita podataka i svedoka na drugoj, ostaje nerešena. Nevoljnost međunarodnih sudija da uključe domaće tužioce u osetljivim istragama otežava njihov razvoj kapaciteta da preuzmu takve istrage.

³⁵ Human Rights Watch intervju sa međunarodnim tužiocem, Priština, 18. juli 2007.

Sudovi

Unapređena praksa izricanja kazni od strane domaćih i međunarodnih sudija

DELIMIČNO USVOJENA

Drugi veoma kritikovan aspekt je način ophođenja sa martovskim slučajevima 2004. godine, gde je postojala tendencija ka izricanju blagih kazni od strane domaćih i međunarodnih sudija.³⁶ Prema rečima OEBS-a, većina kazni koje se odnose na presude martovskih nereda, kao i kasne 2005. godine okvirno su bile minimalno primenjive kazne.³⁷

Međunarodni i lokalni predstavnici intervjuisani od strane Human Rights Watch-a sugerirali su da je izricanje blagih kazni za ozbiljne zločine često rezultat slabih dokaza predstavljenih na suđenju, što dovodi sudije da donesu presude za manje optužbe nego za one koje su tražene od strane tužilaštva, i na taj način ograničava njihovu mogućnost da uvedu duže kazne.³⁸ Ovo naglašava potrebu za boljom obukom i saradnjom između policije i tužioca da bi se osiguralo da su svi relevantni dokazi predstavljeni na suđenju.

Drugi najčešće navedeni razlog je zastrašivanje lokalnih sudija, kojima se, kako je Human Rights Watch-u rečeno, pretilo i koji su uznemiravani, isto tako i njihovim porodicama i pristalicama, od strane optuženih da izriču blaže kazne nego što je to slučaj suštine prekršaja.³⁹ Trenutno, strategije koje bi adresirale zastrašivanja sudija ograničene su kratkoročnim pristupom, imajući međunarodne sudije da saslušaju

³⁶ Human Rights Watch, *Nije na dnevnom redu*, str.49.

³⁷ OEBS misija na Kosovu Odeljenje za praćenje pravnog sistema, "Reakcija pravosudnog sistema na nemire iz marta 2004." decembar 2005.

³⁸ Human Rights Watch intervju sa predstavnikom UNMIK Odeljenja za pravosuđe, Priština, 17. juli 2007.

³⁹ Ibid.; i Human Rights Watch telefonski intervju sa lokalnim tužiocem, 22. januara 2008. godine, i sa lokalnim sudijom, 19. decembar 2007.

osetljive slučajeve. Pravni stručnjaci isto, kao razlog izricanja blagih kazni, navode nedostatak iskustva, naročito lokalnih sudija.⁴⁰

Prema rečima ombudsmana na Kosovu, jedna od ključnih prepreka primene zakona na dosledan način na Kosovu je nedostatak poznavanja i detaljnog razumevanja lokalnih i međunarodnih sudija komplikovanog pravnog okvira u primeni. Ovo je naročito tačno za UNMIK-ove regulacije, od kojih su mnoge predstavile nepoznate pojmove i strukture, naročio za sudije obučeni u jugoslovenskoj eri.⁴¹ Pošto je pravna akademska zajednica Kosova još uvek u procesu nastajanja, malo je stručnjaka u mogućnosti da pruže komentare i pomognu sudijama da protumače najkomplikovanije zakone. Pored toga, nepostojanje ustavnog suda stvara pravne nesigurnosti u vezi sa odgovarajućem tumačenjem zakona.⁴²

Institucija za pravosuđe Kosova, godinama pod tutorstvom OEBS-a, je trenutno nezavisna institucija zadužena za obuku domaćih sudija. Navodno, obuke su namenjene za jačanje kapaciteta sudija, i da ih učine svesnijim zakona u primeni. Da bi se unapredila praksa izricanja kazni među domaćim sudijama, različiti entiteti (uključujući OEBS, US Agencija za međunarodni razvoj i Evropska agencija za rekonstrukciju) su finansirali različite ad hoc obuke i projekte, kako što je osiguravajući da sudije imaju konsolidovane pravne dokumente sa komentarima, da bi im se pomoglo da razumeju kako bi zakon u primeni trebao da bude protumačen.⁴³ Prema rečima predstavnika iz instituta, dok je teško da se utvrdi uticaj obuke o praksi izricanja kazni, KJI je jedna od nekoliko institucija koja aktivno zahteva da se problem adresira. ⁴⁴ Do ovog trenutka, taj predstavnik je naveo, slični sistematski napori za obuku međunarodnih sudija i tuzioca nisu preuzeti. ⁴⁵

⁴⁰ Human Rights Watch intervju sa lokalnim advokatom koji radi za NVO, 16.juli 2007. Human Rights Watch telefonski intervju sa lokalnim sudijom, 19 decembar 2007.

⁴¹ Institucija ombudsmana na Kosovu, "Sedmi godišnji izveštaj 2006-2007," 11 juli 2007., <http://www.ombudspersonkosovo.org/?cid=2,74> (posećen 21. novembra 2007.), str. 13.

⁴² Evropska komisija, "Izveštaj o napretku Kosova za 2007. godinu," 6. novembar 2007., http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2007/nov/kosovo_progress_reports_en.pdf (posećen 20. novembra 2007.) str. 12.

⁴³ Human Rights Watch intervju sa predstavnikom Institucije za pravosuđe Kosova, Priština, 13. juli 2007.

⁴⁴ Human Rights Watch telefonski intervju sa visokim predstavnikom iz Institucije za pravosuđe Kosova, 4. februar 2008.

⁴⁵ Ibid.

Savet za pravosuđe Kosova, koji je otpočeo sa radom početkom 2007. godine, zadužen je za nadgledanje nastupa domaćih sudija i tužioca. Savet ima pomešano domaće-međunarodno članstvo. Suočava se sa disciplinskim akcijama, i u celini kontroliše kvalitet obuke. Očekuje se da postane ključna institucija odgovorna za kvalitet lokalnih sudija, sposobna da oceni potrebe zaposlenih pojedinaca tokom obuke i preuzme, gde potrebno, disciplinske postupke.⁴⁶ Zabrinutost o efikasnosti Saveta za pravosuđe ostaje, od 2006. godine kada je njena strategija razvijena (sumirajući svoje targetne ciljeve), i koja još uvek treba da bude podržana konkretnim akcijskim planom ili budžetskim odredbama.⁴⁷ Uticaj njenih napora na stručnost sudija i tužioca ostaje nejasan.

Pravni centar Kosova je nevladina organizacija koja pruža domaćim pravnicima obuku, literaturu, i sredstva za obuku. Centar je osnovan u junu 2000. godine sa finansijskom pomoću i podrškom OEBS-a. Njegov glavni cilj je da neguje profesionalne veštine domaćih pravnika da bi uspostavio dobro obučenu grupu pravnika, sudija, i tužioca koji razumeju kompleksnost pravnog okvira u primeni na Kosvu i pridržavaju se visokih profesionalnih standarda.⁴⁸ Pravni centar Kosova nije sprovodio obuke u vezi prakse izricanja kazni.⁴⁹

Bolja koordinacija između domaćih i međunarodnih sudija NIJE USVOJENA

Unapređena koordinacija između domaćih i međunarodnih sudija je važan element za dugoročan razvoj pravosudnog sistema na Kosovu. Od 2007. godine UNMIK Odeljenje za pravosuđe je tražio da pomogne u konsultacijama između domaćih i međunarodnih sudija, u nameri da postigne zajednički sporazum o tome koji

⁴⁶ Human Rights Watch intervju sa visokim predstavnikom Saveta za pravosuđe Kosova, Priština, 13 juli 2007. Predviđeno je da odvojeno telo za nadgledanje tužioca, Tužilacki savet Kosova, bude kasnije uspostavljeno.

⁴⁷ Evropska komisija, "Izveštaj o napretku Kosova za 2007. godinu," str.12.

⁴⁸ Human Rights Watch dopisivanje putem e-pošte sa direktorom Pravnog centra Kosova, 27. juli 2007.

⁴⁹ Human Rights Watch dopisivanje putem e-pošte sa visokim predstavnikom Pravnog centra Kosova, 1. februar 2008.

slučajevi i kome bi trebali da se dodele.⁵⁰ S obzirom na domaće sudije i domaće tužioce, poslednja reč uvek pripada UNMIK (međunarodnim) sudijama.⁵¹

Naime, međunarodne sudije preuzimaju slučajeve na zahtev načelnika međunarodnog javnog tužioca, ili na zahtev strane u slučaju, prema UNMIK regulaciji 2000/64.⁵² U svakom slučaju, odluka mora da bude potvrđena od DoJ-a, koji će dati slučaj međunarodnom sudiji. Pre nego što je slučaj predat, DoJ se obično konsultuje sa dotičnim domaćim sudijom. I pored toga, u slučajevima neslaganja, odluka počiva na DoJ-u. Za nezavisnost pravosuđa ova procedura deluje problematična (kao i šire pitanje o strukturi DoJ-a, u kojoj broj zaposlenih kombinuje izvršne i pravosudne funkcije), i dokazivo krši UN Osnovne principe o nezavisnosti pravosuđa.⁵³

Prema rečima visokog predstavnika Pravnog centra Kosova, izgleda da je većina slučajeva koji uključuju pomešane etničke strane, organizovani kriminal, ili slučajevi, u kojima su počiniozi zločina bivši članovi Oslobođilačke vojske Kosova, dati su međunarodnim sudijama.⁵⁴

Kao što je slučaj sa tužiocima, saradnja između domaćih i međunarodnih sudija je sputana odlukom UNMIK-a u 2003. godini da locira sve međunarodne sudije (i tužioce) u Prištini.⁵⁵

⁵⁰ Human Rights Watch intervju sa predstavnikom UNMIK Odeljenja za pravosuđe, Priština, 17. juli 2007.

⁵¹ Human Rights Watch telefonski intervju sa lokalnim sudijom, 19. decembar 2007., i sa lokalnim tužiocem, 22. januara 2008.

⁵² Human Rights Watch dopisivanje putem e-pošte sa visokim predstavnikom Pravnog centra Kosova, 1. februar 2008.

⁵³ Osnovni principi o nezavisnosti pravosuđa usvojeni od strane Sedmog kongresa UN-a o prevenciji zločina i postupanje sa prekršiocima, Milan, od 26. avgust do 6. septembra 1985. godine, U.N. Doc.A/CONF.121/22/Rev.1 na 59 (1985). Princip 14 navodi "dodela slučajeva sudijama unutar suda kojem pripadaju je unutrašnja stvar sudske administracije."

⁵⁴ Human Rights Watch dopisivanje putem e-pošte sa visokim predstavnikom Pravnog centra Kosova, 1. februar 2008.

⁵⁵ Human Rights Watch intervju sa predstavnikom UNMIK Odeljenja za pravosuđe, Priština, 17. juli 2007.

Operativni elektronski sistem vođenja predmeta NIJE USVOJENA

Funkcionisanje krivičnog pravosudnog sistema na Kosovu, uključujući vođenje martovskih slučajeva iz 2004. godine, je ozbiljno sputana lošim vođenjem predmeta. Tužioci i sudije intervjuisani od strane Human Rights Watch-a identifikovali su vođenje slučajeva i raspoređivanje problema kao značajno ograničenje za pravovremeno donošenje presuda.⁵⁶ Nedostatak funkcionalnog elektronskog sistema vođenja predmeta takođe čini nemogućim efikasan nadzor ili raspodelu sredstava kroz sistem.

Kao neminovan rezultat toga je sve veći broj nezavršenih slučajeva, sa više od 50,000 civilnih slučajeva i preko 36,000 nerešenih krivičnih slučajeva.⁵⁷ Postoji nekoliko stotina nerešenih slučajeva za ratne zločine.⁵⁸ Trenutno, ne postoji pravni regres za predugačke sudske postupke.⁵⁹

Uprkos ekstenzivnim obukama, finansiranim od strane Evropske agencije za rekonstrukciju (EAR) i sprovedene u svim regionima na Kosovu tokom druge polovine 2007. godine, elektronski sistem vođenja predmeta još uvek nije u upotrebi u kosovskim sudovima.⁶⁰ Sudnice su opremljene kompjuterima i softver funkcioniše, ali rečeno je da su zaposleni u sudu nevoljni da ga koriste, dajući prednost papirnom načinu vođenja evidencije.⁶¹ Ovaj neuspeh je pripisan sveukupnom niskom nivou znanja i razumevanju informacijske tehnologije na Kosovu.⁶²

⁵⁶ Human Rights Watch, *Nije na dnevnom redu*, str. 48-49.

⁵⁷ Evropska komisija, "Izveštaj o napretku Kosova za 2007. godinu," str.12.

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Institucija ombudsmana na Kosovu, "Sedmi godišnji izveštaj 2006-2007," str. 19.

⁶⁰ Human Rights Watch telefonski intervju sa predstavnikom Evropske agencije za rekonstrukciju, 27. juli 2007.

⁶¹ Human Rights Watch telefonski intervju sa domaćim sudijom, 19. decembar 2007.

⁶² Human Rights Watch telefonski intervju sa predstavnikom Evropske agencije za rekonstrukciju, 19. juli 2007.

Zaštita i relokacija svedoka

Bolja zaštita svedoka

DELIMIČNO USVOJENA

Nespremnost mnogih ljudi na Kosovu da sarađuju sa policijom u krivičnim istragama ostaje kritična prepreka utvrđivanju odgovornosti za zločine, uključujući, ali nije ograničena na, organizovani kriminal i međuetničko i političko nasilje. Najvažniji faktor je sistematska nemogućnost da se zaštite svedoci koji su spremni da svedoče.⁶³

Imajući u vidu veličinu i socijalnu strukturu Kosova, relokacija svedoka izvan Kosova je možda jedini efikasan način da se svedoci zštite u najosetljivijim slučajevima. Ali mnogo veća korist mera zaštita svedoka koje oskudevaju u relokaciji je da bi mogle doneti stvarnu korist u drugim slučajevima.

Jasno je, iz diskusija sa predstavnicima iz UNMIK DoJ-a, Evropske unije i donorskih država, da je unapređena zaštita svedoka postala prioritet za donore. Finansiranje od strane različitih donora značilo je da su sredstva za zaštitu svedoka ("klupa za svedoke," video linkovi, uređaj za promenu glasa, itd.) sada dostupna u svim većim sudovima u svakom regionu.⁶⁴ Ali bez obzira na veliki izbor mera trenutno dostupnih da se sakrije identitet svedoka, zajednički izveštaj OEBS-a i US kancelarije u Prištini, u novembru 2007. godine, zaključio je da tužiocima često ne zahtevaju i sudije ne koriste takve mere.⁶⁵ Ovaj fenomen može se objasniti neadekvatnom informisanošću

⁶³ Human Rights Watch telefonski intervju sa domaćim sudijom, 19. decembar 2007. godine, i sa domaćim tužiocem, 22. januara 2008. Vidite, Human Rights Watch, *Nije na dnevnom redu*, str. 37.

⁶⁴ Human Rights Watch intervju sa predstavnicima svih većih međunarodnih institucija i državnim kancelarijama otkriva da je veliki izbor inicijativa preuzet da bi se adresirala nezadovoljavajuća zaštita svedoka, i ovaj problem je prioritizovan od međunarodnih donora.

⁶⁵ Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju i US kancelarija, "Bezbednost i zaštita svedoka na Kosovu: ocena i predlozi," Novembar 2007. godine, <http://www.osce.org/item/27753.html> (posećen 21. novembra, 2007.).

policije, tužioca, i sudija o uticaju, o uticaju zaštita svedoka na ishod u postupcima.⁶⁶

Zaštita svedoka i dalje trpi zbog nedostatka jedinstvenog pravnog okvira. Sveobuhvatni zakon o zaštiti svedoka je trenutno u razvoju, da bi dao jasna uputstva, proceduralna pravila, i da odredi odgovornosti za sve strane uključene u zaštiti svedoka. U vreme pisanja ovog dokumenta, ne postoji usklađen budžet za troškove koji se odnosi na zaštitu svedka, sa finansiranjem kanalisanim kroz različite budžete institucija (uključujući KPS i UNMIK), koji umanjuju efikasnost i uzrokuju nepoželjna odlaganja.

Sagovornici Human Rights Watch-a su istakli da trajnu važnost pridaju odgovarajućem rukovanju osetljivim podacima. Međutim, jedan međunarodni predstavnik je primetio da povremeno otkrivanje indentiteta svedoka pod zaštitom u lokalnoj štampi (koja je često neodgovorna i objavi identitet svedoka) rezultat je nepažljivog rukovanja predmetima od strane sudova i drugih administrativnih struktura.⁶⁷ Prema rečima lokalnog tužioca sa kojim je Human Rights Watch razgovarao, postojeće procedure su dovoljno "porozne" da dopuste da se veći broj ljudi bavi predmetima, što samim tim povećava rizik od nesmotrenog otkrivanja identiteta svedoka ili drugih poverljivih informacija.⁶⁸

Aranžmani relokacije svedoka sa državama izvan regiona

NIJE USVOJENA

Za neke svedoke, relokacija izvan Kosova može biti jedina održiva opcija. I pored toga, slučajevi uspešne relokacije svedoka su retki. Relokacije koje su do sada organizovane zavisile su od ad hoc pregovora između UNMIK Jedinice za zaštitu svedoka i dotičnih vlada.⁶⁹

⁶⁶ Human Rights Watch telefonski intervju sa OEBS predstavnikom, 19. januar 2007.

⁶⁷ Human Rights Watch intervju sa OEBS predstavnikom, Pristina, 11. juli 2007.

⁶⁸ Human Rights Watch telefonski intervju sa domaćim tužiocem, 22. januar 2008.

⁶⁹ Human Rights Watch intervju sa predstavnikom UNMIK Odeljenja za pravosuđe, Priština 18. juli 2007.

Strane vlade su nevoljne da prihvate svedoke sa Kosova, jednim delom zbog većih problema migracije i politike azila. Neobičan legalni status Kosova je isto komplikovao napore da se postigne sporazum sa ostalim vladama da prihvate svedoke.⁷⁰

Drugi problem je nedostatak adekvatnih finansijskih sredstava da se transportuju i onda pomogne relociranim svedocima, što dovodi do toga da države koje prihvate svedoke preuzimaju finansijsku odgovornost.⁷¹

Veća jasnoća o statusu Kosova mogla bi da omogući bolju koordinaciju u vezi ovog problema. Ali u osnovi, zahteva političku volju od strane US, EU, i drugih vlada da prihvate svedoke na njihovoj teritoriji, i da obezbede adekvatnu finansijsku pomoć za program relokacije svedoka.

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju, "Pregled sistema krivičnog pravosuđa na Kosovu," Decembar 2006. godine, http://www.osce.org/documents/mik/2006/12/22703_en.pdf (posećen 19. novembra 2007), str. 11.

Uloga međunarodnih i domaćih organa vlasti

Pristup pogođenim zajednicama

NIJE USVOJENA

Princip otvorenog pravosuđa podrazumeva da pravda mora biti ne samo sprovedena, već i sprovedena na vidljiv način. To zahteva efikasan program nastupa kako bi se informisala javnost o dešavanju u sistemu krivičnog pravosuđa, uključujući upoznavanje žrtava sa stanjem istraga o njihovim tužbama.

Istraživanje Human Rights Watch-a, o statusu martovskih istraga 2004. godine, otkrilo je nedostatak znanja o pokrenutim istragama i suđenjima među pogođenim manjinskim zajednicama u velikoj meri rasprostranjen. Skoro sve raseljene osobe i predstavnici opština koje smo intervjuisali za naš majski 2006. godine izveštaj rekli su da su imali malo ili nisu uopšte imali znanja o bilo kakvim akcijama pokrenutim da bi se odgovorni za martovsko nasilje doveli pred licem pravde.⁷² Ovakav nedostatak informisanja je unutar manjinskih zajednica produbio nivo nepoverenja, kako prema međunarodnim, tako i kosovskim institucijama.

Od tada, učinjeni su neki pokušaji od strane UNMIK-a, UNMIK policije, KPS-a, i KFOR-a da dođu do zajednica, naročito manjinskih, koje su najviše podložne nasilju. Nadziranje zajednica je ojačano, postavljanjem više policajaca koji nadgledaju i imaju funkcije odgovornosti. Lokalni saveti sigurnosti postoji u većini opština, ali učestalost njihovih sastanaka i nivo aktivnosti varira u velikoj meri.⁷³

Saveti su uspostavljeni od strane UNMIK-a da bi obezbedili platformu gde bi policija, KFOR, seoski lideri, predstavnici opština mogli da se sastanu i diskutuju o svim brigama vezanih za sigurnost.⁷⁴ Saveti se sastoje od međunarodnih (UNMIK, KFOR,

⁷² Human Rights Watch, *Nije na dnevnom redu*, str. 56.

⁷³ Human Rights Watch dopisivanje putem e-pošte sa međunarodnim predstavnikom, 3. februar 2007.

⁷⁴ UNMIK regulacija 2006/54.

ponekad i UNMIK policija) i lokalnih predstavnika (KPS, opštinskih vlasti, lidera manjinskih zajednica), nadgledani od strane OEBS-a.⁷⁵

U praksi, izgleda da ni lokalni saveti sigurnosti ni nadziranje zajednica nisu u velikoj meri doprineli rešenju problema bezbednosti na lokalnom nivou.⁷⁶ Prema rečima lidera srpske zajednice, mnogi unutar manjinske zajednice vide strukture malo više nego što je to ukrašavnje izloga, doteranog da bi se stvorio utisak da “stvari idu dobro i da napreduju.”⁷⁷

Veća transparentnost

NIJE USVOJENA

Otvoreno pravosuđe isto zahteva transparentnost u funkcionisanju sistema krivičnog pravosuđa. Pribavljanje tačnih i najnovijih informacija o istrazi i suđenju za ratne zločine u međuetničkom nasilju je težak zadatak na Kosovu, naročito za osobu koja ne govori engleski i koja živi izvan Prištine.⁷⁸ Uopšte rečeno, sistemu krivičnog pravosuđa nedostaje transparentnost.

U tom pogled, nije došlo do značajnih promena od objavljivanja mayskog izveštaja iz 2006. godine.⁷⁹ Kao što je gore primećeno, nepostojanje funkcionalnog elektronskog sistema vođenja predmeta, sprečava pristup informacijama o slučaju, uključujući statistike. Povrh toga, javnost nije dobro informisana o odlukama krivičnog suda, pristup žrtvama i tužbe su često neuspešne.

⁷⁵ Human Rights Watch intervju sa liderom srpske zajednice, Gračanica/Gracanice, 14. juli 2007.

⁷⁶ Human Rights Watch dopisivanje putem e-poste sa međunarodnim predstavnikom, 3. februar 2008.

⁷⁷ Human Rights Watch intervju sa liderom srpske zajednice, Gračanica, 14. juli 2007.

⁷⁸ Human Rights Watch, *Nije na dnevnom redu*, str.58.

⁷⁹ Human Rights Watch intervju sa liderom srpske zajednice, Gračanica, 14. juli 2007. Human Rights Watch intervju sa lokalnim NVO predstavnikom, 13. decembar 2007.

Javnost, uključujući pogođene zajednice, oslanjaju se na kosovske medije za informacije o krivičnom pravosudnom sistemu.⁸⁰ Mediji su skloni da svoju pažnju usredsrede na samo veoma poznata suđenja.

⁸⁰ Human Rights Watch, *Nije na dnevnom redu*, str.57.

Detaljne u toku i nove preporuke

EU Misiji vladavine prava na Kosovu (EULEX)

- Osigurati da je krivični pravosudni sistem u potpunosti integrisan, između svojih međunarodnih i domaćih elemenata, sa efikasnom koordinacijom između međunarodnih i domaćih sudija, tužioca i policije.
- Odrediti aranžmane za EU policijsku istražnu pomoć domaćim i međunarodnim tužiocima, bilo kroz odeljenje pravosudne policije ili na drugi način i podržati kapacitet KPS-a da urade isto.
- Podstaći bližu koordinaciju između EU policije i Kosovske policijske službe, uključujući zajednički rad na slučajevima.
- Nastaviti sa međunarodnim savetodavnim programima i obukama za domaće tužioce, da bi se postupno predala odgovornost domaćim tužiocima za osetljive slučajeve.
- Unaprediti davanje saveta i saradnje između domaćih i međunarodnih sudija, da bi se postupno predala odgovornost domaćim sudijama za osetljive slučajeve
- Osigurati da ne postoji učesće izvršnog tela (bilo domaćeg ili međunarodnog) u dodeljivanju slučajeva domaćim sudijama i tužiocima, i dati veću važnost proceni domaćih sudija i tužioca u određivanju kako da raspodele slučajeve.
- Osigurati efikasan nadzor nad nastupom međunarodne policije, tužioca, i sudija pomću uspostavljanja efikasnih unutrašnjih nadzornih mehanizama i prihvatajući nadležnost Institucije ombudsmana Kosova da istraže prigovore koji nastaju zbog izvršavanja mandata EULEX-a.
- Prioritizovati programe zaštite svedoka i relokacije, uključujući rad sa vladom Kosova na neodloživom usvajanju zakona zaštite svedoka; obuka policije,

tužioca, i sudija na potpuno korišćenje mera zaštita svedoka u sudu; i otklanjanje bilo kojih administrativnih ili pravnih poteškoća u vezi relokacije svedoka izvan Kosova.

Vladi Kosova

- Pokazati javnu obavezu da se podrže napori policije i tužioca da dovedu pred licem pravde počiniocima ozbiljnih zločina, uključujući organizovan kriminal, i ratne zločine.
- Odlučiti o aranžmanima za Kosovsku policijsku službu da pruže istražnu pomoć domaćim i međunarodnim tužiocima, bilo kroz odeljenje pravosudne policije ili na drugi način.
- Ako postoji saglasnost o neformlanom aranžmanu da se obučeni odabrani službenici predstavlja prihvatljiv i efikasan kompromis, shodno tome izmeniti i dopuniti kod krivične procedure.
- Osigurati da su svi zaposleni u sudu osposobljeni za i da mogu da koriste elektronski sistem vođenja predmeta, uključujući obezbeđenje redovnih obuka i rotaciju zaposlenih prema potrebi.
- Obezbediti adekvatan budžet pomoći Savetu za pravosuđe Kosova.
- Puna saradnja sa Institucijom ombudsmana.
- Policijsku inspekciju Kosova učiniti nezavisnom od Ministarstva unutrašnjih poslova sa posebnim budžetom.
- Razviti program nastupa pravosudnog sistema, uključujući: kampanje za informisanje javnosti o ishodima važnih slučajeva i redovno objavljivanje statistike o stopi presuda: dati posebnu važnost pristupu manjinskim zajednica.

- Navesti prepreke efikasnim programima zaštite svedoka i relokacije, uključujući usvajanje zakona o zaštiti svedoka, i zaključke o sporazumima sa US, EU, i drugim vladama da zajednički dele odgovornost za relokaciju i finansijsku pomoć svedocima pod rizikom.

Savetu za pravosuđe Kosova

- Razviti akcioni plan o primeni KJC strategije koja se tiče nadzora nad domaćim sudijama i tužiocima.
- Dati mandate za učesće svih sudija u stalnom obrazovanju o temama krivičnog prava, uključujući izricanje presuda, i zakona i procedura o zaštiti i relokaciji svedoka.
- Olakšati i rigorozno primeniti procedure istraživanja i disciplinskih postupaka nad sudijama i tužiocima, da bi se osigurao i primenio visoki profesionalan i etički kriterijum.

Kancelariji Javnog tužioca na Kosovu

- Dati mandate za učesće svih tužioca u stalnom obrazovanju o temama krivičnog prava, uključujući koordinaciju sa policijom, i o zakonima i procedurama o zaštiti i relokaciji svedoka.
- Ohrabriti saradnju između domaćih i međunarodnih tužioca, uključujući programe savetovanja i obuke.

Kosovskoj policijskoj službi (KPS)

- Rešiti aranžmane za pomoć u istragama Kosovske policijske službe domaćim i međunarodnim tužiocima, uključujući obuke, bilo kroz odeljenje pravosudne policije ili na drugi način.
- Ohrabriti saradnju između domaće i međunarodne policije za izgradnju kapaciteta, razmeni informacija, i izbegavanju dupliciranja napora.

- Osigurati da svi službenici saraduju u potpunosti sa istragama Policijske inspekcije Kosova, i sa Institucijom ombudsmana, i da službenici na visokim položajima primene sve dobijene preporuke.

Organizaciji za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS) Misiji na Kosovu

- Nastaviti sa nadgledanjem i prijavljivanjem o krivičnim suđenjima i sveobuhvatnom radu krivičnog pravosudnog sistema; sve nalaze učiniti javnim.
- Pomoći Vladi Kosova i EULEX-u u identifikovanju propusta u obukama da bi se poboljšali profesionalni kapaciteti domaće i međunarodne policije, sudija, i tužioca.

Evropskoj Uniji, Sjedinjenim Državama, i članovima Kontakt grupe

- Pružiti političku pomoć da bi se ponovo ojačali napori u rešavanju ozbiljnih zločina na Kosovu, uključujući organizovani kriminal, ratne zločine, i međuetničke zločine.
- Javno se obavezati na relokaciju svedoka sa Kosova, i obezbediti finasijsku pomoć za relokacije.
- Nastaviti sa finasijskom pomoći krivičnom pravosudnom sistemu, pažljivo nadgledanje progresu i pregleda potrošnje.

Zahvalnost

Ovaj izveštaj je pripremila i napisala Wanda Troszczynska-van Genderen, istražiteljka u Odeljenju za Evropu i centralnu Aziju Human Rights Watch-a. Izveštaj je uredio Ben Ward, pomoćni direktor u Odeljenju za Evropu i centralnu Aziju. Clive Baldwin, viši pravni savetnik, pružio je pravni pregled, i Ian Gorvin, viši službenik programa, pružio je programski pregled. Veronika Szente Goldston, direktorka advokature u Odeljenju za Evropu i centralnu Aziju pregledala je i pružila komentare o sažetom pregledu i preporukama. Kreshnik Zhega, intern u Odeljenju za Evrope i centralnu Aziju pomogao je sa vođenjem provera intervjuisanih osoba na Kosovu. Produkcijaska asistenciju je pružila je Iwona Zielinska, pomoćnica u Odeljenju za Evropu i centralnu Aziju. Anna Lopriore je koordinirala fotografsku pripremu, Grace Choi i Fitzroy Hepkins su pripremili izveštaj za objavljivanje.

Human Rights Watch se zahvaljuje zaposlenima u Misiji Ujedinjenih Nacija na Kosovu (UNMIK), uključujući Odeljenje za pravosuđe i UN policiju, OEBS Misiji na Kosovu, Timu Evropske unije za planiranje na Kosovu, i Pripremnom timu međunarodne civilne kancelarije, i Savetu sekretarijata EU, i mnogobrojnim zaposlenim u drugim međunarodnim organizacijama na Kosovu koji su pristali da budu intervjuisani za ovaj izveštaj ili koji su sarađivali na njegovoj pripremi. Human Rights Watch se isto zahvaljuje domaćim sudijama i tužiocima, policajcima, predstavnicima iz vlade, predstavnicima lokalnih NVO-a koji su razgovarali sa nama tokom našeg istraživanja. Posebna zahvalnost Julie Chadbourne, iz Norveškog helsinškog odbora, na njenom savetu tokom istraživanja ovog izveštaja.

Human Rights Watch se isto zahvaljuje na darežljivoj podršci Phyllida i Glenn Earl Fondaciji.